

# Montessori avgangsarbeid

## *Et avsluttende arbeid og høytidelig markering*

Montessori avgangsarbeid er utarbeidet som et forslag til en avsluttende ramme for ungdomstrinnet i montessoriskolen. Arbeidet er lagt opp som en utforskende prosess, hvor elevene får anledning til å presentere sin kompetanse på en helhetlig måte.

Arbeidet er forankret i ungdommens behov i tredje utviklingstrinn, som gjennom et fleksibelt og utforskende rammeverk har et grunnleggende samfunnsrettet fokus, som påvirker og har verdi utover arbeidet i seg selv.

Som en overgang til videregående skole har arbeidet også som mål å være en høytidelig ramme og en markering av avslutningen på grunnskoleløpet. Samtidig gir det en helhetlig framstilling av den læringsreisen som kjennetegner montessoripedagogikken.

Avgangsarbeidet består av tre deler, som hver på sin måte inngår i arbeidet:

1. En skriftlig del oppsummerer og drøfter elevenes arbeid. Den gir en faglig forankring, løfter frem refleksjon og synliggjør sammenhengen mellom prosess og resultat.
2. Den praktiske delen gir elevene rom til å virkeliggjøre sine ideer og skape noe håndgripelig, der hånden fungerer som redskap for tanken og det utforskede får form gjennom det de skaper.
3. Arbeidet får sin avslutning i en avgangskonferanse, hvor elevene stiller ut sitt arbeid i et kunnskapstorg, og presenterer sitt arbeid for besøkende.

Et overordnet mål med arbeidet er også å synliggjøre montessoripedagogikken som en fremtidsrettet og relevant pedagogikk, hvor avgangskonferansen fungerer som et utstillingsvindu for elevenes innovative og samfunnsrelevante utforskning. Ved å etablere avgangskonferansen som et særpreg ved montessorimiljøet, kan den bidra til å inspirere og fremme bredere anerkjennelse for pedagogikken, også utover de som har direkte tilknytning til montessoriskolen.

Overordnet er avgangsarbeidet en høytidelig markering av elevenes læringsreise med mål om å være et tydelig uttrykk for montessoripedagogikkens helhet og aktualitet.

## Innholdsfortegnelse

|                                       |          |
|---------------------------------------|----------|
| <b>Tredje utviklingstrinn .....</b>   | <b>3</b> |
| <b>Arbeid .....</b>                   | <b>3</b> |
| <b>Montessori avgangsarbeid .....</b> | <b>4</b> |
| <i>Rammeverk .....</i>                | <i>4</i> |
| <i>Retningslinjer.....</i>            | <i>5</i> |
| <b>Veileder .....</b>                 | <b>6</b> |
| <b>Vurdering .....</b>                | <b>6</b> |
| <b>Tidsramme.....</b>                 | <b>7</b> |

## Tredje utviklingstrinn

Tredje utviklingstrinnet er preget av store fysiske, kognitive, sosiale og emosjonelle endringer. Montessori beskrev perioden som en tid hvor unge søker mening, tilhørighet og sin plass i verden, med spørsmål knyttet til hvem de er og hvilken rolle de har i samfunnet. Ungdommens behov i kan forstås som en overgang fra den stabile rammen i tidligere utviklingstrinn til en gradvis orientering mot voksenlivets ansvar og muligheter.

Utviklingstrinnet stiller tydelige føringer for hvordan skolemiljøet og skoledagene forberedes og struktureres. Elevenes forberedte miljø må legge til rette for at ungdommen naturlig utsettes for intellektuelle utfordringer og reelt, praktisk arbeid som gir konkret erfaring, hvor teori og praksis går hånd i hånd. Det tredje utviklingstrinnet kjennetegnes av at arbeid og læring må være meningsfullt, samfunnsorientert og gi rom for ansvar. Når ungdom får mulighet til å delta i arbeid som påvirker fellesskapet og som har reell betydning, opplever de arbeidet som relevant og motiverende.

## Arbeid

I montessoripedagogikken står arbeid som et gjennomgående prinsipp i hele utdanningsløpet. Arbeid forstås ikke som en motsetning mellom teori og praksis, men som en helhetlig tilnærming der læring skjer gjennom meningsfulle handlinger. Denne forståelsen følger elevene fra tidlige år og utvikles videre i tredje utviklingstrinn, hvor behovet for å skape sammenheng, mening og ansvar blir særlig fremtredende.

I tredje utviklingstrinn får arbeid dermed en utvidet betydning, hvor faget arbeid er metoden og rammeverket for å knytte praksis og teori i opplæringen. Ungdommene søker etter identitet, selvstendighet og samfunnstilknytning, hvor metoden arbeid gir rammen for reelle problemstillinger, fellesskap og samfunnsrelevante opplevelser.

Avgangsarbeidet representerer en naturlig videreføring og fordypning av arbeidet som har fulgt elevene gjennom hele sitt utdanningsløp. Arbeidsformen legger ikke bare til rette for å synliggjøre elevenes kompetanse, men også for å reflektere montessoripedagogikkens overordnede idé om at læring skjer i samspill mellom arbeid, fellesskap og samfunn, og at utdanning skal bidra til å utvikle selvstendige, ansvarlige verdensborgere.

# Montessori avgangsarbeid

Avgangsarbeidet møter elevene i deres tredje utviklingstrinn med mål om å videreføre en kjent arbeidsform og en helhetlig tilnærming, hvor det gjennom et fleksibelt og utforskende oppsett åpner for at elevene kan rette arbeidet mot det de opplever som relevant og meningsfullt.

Rammeverk og retningslinjer for avgangsarbeidet fungerer som en veileder for å ivareta elevenes behov i tillegg til å sikre en faglig forankring som grunnlag for elevenes sluttvurdering.

## Rammeverk

Avgangsarbeidet består av tre deler, som hver på sin måte inngår i arbeidet:

### 1. Skriftlig innlevering

Den skriftlige innleveringen gir prosjektet en faglig ramme og et uttrykk for refleksjon ved å synliggjøre problemstilling, prosess og resultater i tekstform.

Teksten kan være kort eller omfattende, avhengig av prosjektets natur. Det er innholdet, ikke lengden, som er avgjørende. Målet er at den skriftlige delen skal være en naturlig integrert del av helheten, som fremmer refleksjon, kritisk tenkning og faglig forståelse.

### 2. Praktisk del

Avgangsarbeidet skal munne ut i en praktisk del som konkretiserer prosessen. Denne kan variere i form, fra et ferdig produkt eller prototype til en opplevelse eller kunstutstilling, avhengig av arbeidets innhold og ramme. Den praktiske delen gir elevene rom til å virkeliggjøre sine ideer og skape noe håndgripelig som dekker et behov i sitt felleskap, der hånden fungerer som redskap for tanken og det utforskede får form gjennom det de skaper.

### 3. Avgangskonferanse

Arbeidet får sin avslutning i en avgangskonferanse, som både fungerer som en høytidelig ramme og markering, i tillegg til å bidra til elevenes vurderingsgrunnlag og sluttvurdering

Konferansen består av to deler:

- *Kunnskapstorg*

Elevene stiller ut sitt avgangsarbeid i en åpen utstilling, hvor publikum inviteres til dialog, spørsmål og samtale.

- *Presentasjon*

Elevene presenterer sitt avgangsarbeid som en kort muntlig presentasjon inspirert av TED-formatet. Her formidler elevene hovedpunkter fra sitt arbeid, reflekterer over prosessen og viser til arbeidets faglige forankring, påvirkning og relevans.

## **Retningslinjer**

For at avgangsarbeidet skal fungere etter hensikten, er det nødvendig med tydelige retningslinjer som sikrer at arbeidet legger til rette for en faglig, sosial og samfunnsmessig forankring.

### **Arbeid i grupper**

Elevene skal arbeide i grupper på to eller tre, hvor samarbeidet utgjør en sentral del av prosessen. Samarbeidet handler ikke bare om å fordele oppgaver, men om å utvikle en felles forståelse og et felles mål, hvor mangfoldet i gruppen med ulike perspektiver, erfaringer og tilnærminger løftes som en ressurs. I samspillet mellom elevene styrkes både arbeidets faglige innhold og evnen til å samhandle på en måte som beriker prosessen.

Hvordan gruppene dannes er avgjørende, og krever en bevisst og tydelig plan. Å la elevene velge gruppesammensetning gir høy grad av eierskap, men innebærer risiko for ekskludering. Å la en voksen bestemme gir på sin side mindre opplevelse av medvirkning. En løsning kan være å gjøre arbeidet med grupperinger til en naturlig og åpen prosess, hvor man sammen reflekterer over hva som kjennetegner gode sammensetninger, hvilke kvaliteter og ulikheter som styrker samarbeidet, og hvordan man kan sikre at alle får en plass. På den måten blir gruppedannelsen ikke bare en praktisk ordning, men en videreføring av de erfaringene elevene har med inkludering og samarbeid i sitt montessoriløp.

### **Tverrfaglig forankring**

Avgangsarbeidet skal ha en tydelig tverrfaglig forankring. Elevene utarbeider en problemstilling som gir retning for arbeidet, og som følges opp på en strukturert måte. Virkelige problemstillinger lar seg sjelden begrense til ett fag, som gir rom for å trekke inn flere fagområder i samspill. Dette gir elevene erfaring med å anvende kunnskap helhetlig og på tvers, og styrker evnen til å se sammenhenger mellom teori og praksis.

### **Samfunnsrelevans**

Avgangsarbeidet skal bidra til fellesskapet ved at arbeidet dekker et behov som påvirker og har verdi utover arbeidet i seg selv. Når andre får oppleve, bruke eller bli påvirket av elevenes arbeid, oppstår en naturlig prosess av tilbakemeldinger og respons. Denne gjensidige påvirkningen gjør at både elevene og arbeidet får en dynamisk og naturlig utvikling. På den måten blir avgangsarbeidet ikke bare en sluttvurdering, men en levende prosess hvor læring knyttes til virkelige erfaringer med reell betydning.

## Veileder

Hvert arbeid får tildelt en veileder som følger prosessen tett. Veilederens rolle er å støtte og utfordre, uten å styre.

Tredje utviklingstrinn stiller tydelige føringer for voksenrollen, hvor den voksne blir en del av det forberedte miljøet som veileder og tilrettelegger. Dette gir ungdommene rom til å utforske, reflektere og ta ansvar, samtidig som de opplever støtte og retning når det er nødvendig. Å legge til rette for mestring blir en sentral rettesnor i møte med elevene, særlig i vurderingen av hvor mye man skal støtte og hvor mye man skal la dem stå på egne bein.

Til tross for at elevene er blitt eldre, kjennetegnes tredje utviklingstrinn av store endringer som kan sammenlignes med første utviklingstrinn, hvor omfattende fysiske og kognitive prosesser til tider kan påvirke evnen til å utøve selvstendighet. Det er en kompleks balansegang å veilede uten at ungdommene opplever at man tar over, en balanse som også er avgjørende i avgangsarbeidet.

## Vurdering

Vurdering i montessoripedagogikken har først og fremst en formativ funksjon. Den skal støtte læring, motivasjon og refleksjon, og hjelpe elevene til å se sammenhenger mellom det de gjør og den kompetansen de utvikler. Avgangsarbeidet gir en naturlig ramme for dette gjennom kontinuerlig tilbakemelding, både i samspill med lærere og veileder, og gjennom elevenes evne til å gi og motta respons fra hverandre. Slik blir feedback og samarbeid en integrert del av prosessen, som styrker både faglig innhold og elevenes forståelse av seg selv og sitt arbeid.

Avgangsarbeidet inngår i elevenes vurderingsgrunnlag og synliggjør en del av den samlede kompetansen de har utviklet gjennom ungdomstrinnet. Samtidig er det viktig at arbeidet ikke står alene, men at det også legges til rette for elevenes øvrige læringsprosesser. I tråd med forskrift til privatskoleloven er det avgjørende å legge til rette for at elevene kan synliggjøre kompetansen sin på mange og varierte måter. Her blir avgangsarbeidet et viktig supplement, uten å begrense muligheten til å vise et bredt spekter av kompetanse frem mot elevens sluttvurdering.

Ifølge forskrift til privatskoleloven skal sluttvurderingen gi uttrykk for den kompetansen eleven har når standpunkt karakteren settes. Fraværet av eksamen i montessoriskolen gjør det mulig å ivareta dette på en helhetlig måte, da vurderingen bygger på et bredt og samlet grunnlag som gjenspeiler elevenes arbeid over tid. Til forskjell fra en eksamen, som ofte kan oppleves som et brudd med naturlige arbeidsprosesser, er avgangsarbeidet tenkt som et naturlig tillegg. Det gir elevene en opplevelse av en tydelig avslutning, samtidig som det ikke begrenser eller avbryter den helhetlige læringsreisen de er en del av.

Det gis derfor ikke karakter til avgangsarbeidet, men arbeidet inngår som en del av elevenes formative prosess og samlede vurderingsgrunnlag.

### Lik vurderingspraksis

For å sikre rettferdighet, kvalitet og en formativ vurderingspraksis som speiler montessoripedagogikken, er det avgjørende å utvikle en felles likeverdige vurderingskultur for montessoriskolene. Dette kan skje gjennom systematisk samarbeid mellom lærere og skoler, hvor erfaringer deles og praksis drøftes.

Avgangsarbeidet kan gi et særlig godt utgangspunkt for dette samarbeidet, da alle skoler gjennomfører en lik prosess. Ved for eksempel å legge til rette for at lærere og elever besøker hverandres avgangskonferanser, kan vi skape et felles referansepunkt som gir rom for å utvikle forståelsen av sluttvurdering og styrke tolkningsfellesskapet på tvers av skoler.

På denne måten kan avgangsarbeidet både bidra til økt samarbeid og gjensidig inspirasjon på tvers av skoler, i tillegg til å styrke arbeidet for en felles vurderingskultur for montessoriskolene.

## Tidsramme

Avgangsarbeidet følger en tydelig struktur gjennom skoleåret, som både gir elevene frihet til fordypning og nødvendig støtte til å holde progresjonen. Hver fase har sin egen funksjon og bygger opp mot avgangskonferansen i mai:

- Høst - Introduksjon og inspirasjon

Elevene introduseres for avgangsarbeidet, både i form og hensikt. Det legges vekt på å skape forståelse for arbeidets betydning, og elevene får inspirasjon gjennom eksempler, diskusjoner og møter med tidligere avgangsarbeid.

- Januar - Grupper og prosjektskisser

Arbeidet organiseres i grupper på to til tre elever. Det settes av tid til å diskutere hva som kjennetegner gode gruppesammensetninger, og gruppene begynner å utvikle skisser for arbeidet.

- Siste fredag i januar - Presentasjon av valgt arbeid.

Gruppene presenterer sitt valgte arbeid og en konkret plan. Presentasjonen fungerer som en formell oppstart og gir både medelever og lærere anledning til å gi innspill og stille spørsmål.

- April: Midtveisinnlevering og presentasjon

Elevene presenterer et første utkast og status for sitt arbeid. Midtveispresentasjonen gir rom for tilbakemelding og dialog, slik at gruppene kan justere retning, utdype refleksjon og faglig forankring eller på andre måter videreutvikle sitt arbeid.

- Mai: Revisjon og ferdigstilling

I den avsluttende fasen konsentrerer elevene seg om å ferdigstille sitt arbeid. De bearbeider den skriftlige innleveringen, ferdigstiller den praktiske delen og øver på sin presentasjon.

- Slutten av mai: Avgangskonferanse